

REVISTA ENCICLO- PEDICĂ

REVISTĂ PERIODICĂ LUNARĂ

Responsător: Ioan Corbu, Cluj, Str. Gen. Grigorescu 16.

Se împarte gratuit, în librării 3 Lei exemplarul

La problema limbei.

Primul și singurul diar — după cunoștința noastră — care a dat ce-va atenție problemei limbi, rădăcată în această revistă, a fost „Adevărul”, care mai conservă cel puțin în titlu ortografia, la care am înturnat noi, și la care cred că vor înturna toți Români, căci e singura ortografie adevărată, bazată pe legile fonetice și gramaticale ale limbei românești, fără de cari se pot face *ori-câte grafii*, dar nici decât o *ortografie* (ortografie nu poate fi decât una).

În Nr. 47-933 din „Adevărul” sub titlul „Amintiri de acrobație lingvistică” d-l N. Batzaria, care nu e adept al școlii latiniste, binevoiesce a-mi atrage atenția, că printre ungurisme sunt și cuvinte slave, intrate de mult atât în l. maghiară, cât și în cea română. O șciam și eu, și am presupus-o (adecă „am bănuț-o”) și despre „socoti”, deși în Dicționarul enc. (Candrea) e dedus ~~de la~~ ungurescul „szokotálni”. Ne spune, că Unguri, cât de șoviniști sunt ei, n'au eliminat cuvintele slave — dacă n'aveau ce pune în locul lor, adaugem noi, căci ca popor nomad, venind din Asia, puțină merinde limbistică puteau să aducă, cee-a ce nu e cazul la noi, moștenitori limbei latine. Dar nici noi n'am propus să eliminăm decât pe acele străinisme, pentru cari avem termeni românești (neolatini), pe cari bolșevismul școlii fonetiste îi eliminază înlocuindu-i cu străinisme. Constat cu părere de rău și la d-l Batzaria aceeași mentalitate fonetistă, grija pentru străinisme și nepăsarea față de cuvântul românesc (neolatin) — nu cumva să ne atingem și să eliminăm unele străinisme, acest tratament se poate rezerva dór pentru cuvântul românesc. Dar să-mi ierte (adecă să-mi „îngăduie”) să-ı atrag luarea aminte (adecă „atenția”, sau „băgarea de seamă”), că Unguri totuși, cu tot certificatul de bună purtare față de slavisme, au eliminat din limba lor literară chiar și pe slavul „socoti” (la care d-l Batzaria ține așe de mult), fiindcă au avut, sau au putut forma termeni cores-

punđători ungurești, așe că ađi nu mai afli (adecă („găsești”) pe „szokotálni” în scrisul unguresc, și nu știu, dacă-l mai rostește pe undeva poporul unguresc, pe când la noi te împiedeci de el la tot pasul, ba înlocuiește și pe rom. „cugeta” eliminat de înțelepciunea fonetistă și înlocuit și cu alte străinisme, ungurisme („gândi, inkipui, kibzui”). La Maghiari Academia lor a stabilit limba maghiară literară, care e obligătoare și în școli, și n'a sărit nimeni în apărarea slavismului „szokotálni”, dacă l-au putut elimina și înlocui cu un termen maghiar. Numai la noi destrăbălarea școlei fonetiste aruncă pe apa uitării tot ce e românesc și adună cu doioșie părințescă toate agesturile străine și chiar dușmane.

De încheiere ne citéză începutul unei scrisori din timpul școlei latiniste. Nu știu ce legătură póte avè acésta cu chestiunea de față. Dacă d-l Batzaria ar fi ținut să fiă obiectiv ar fi trebuit să citeze din cele 16 pagini ale acestei reviste, dacă ar fi aflat ceva de excepționat. Dar din câte a citat nu apare decât cee-a ce am înferat în acésta revistă: preferința fonetiștilor pentru străinisme și disprețuirea și ironizarea cuvintului românesc (neolatin).

Dar cu ce drept ironizéză fonetiști limba școlei latiniste, când chiar eli au reîntrudus-o din limba franceză, pe lângă ne-numărate străinisme? În (adecă „ian”) se ne aruncăm puțin ochi pe acel început de scrisóre în limba latiniștilor: „Amate amice! am receput epistola ta, dar fiind cam fatizat și morbos, nu ți-am putut răspunde imediat”. Au nu folosesc și fonetiști termeni „amant („amanta din gang”), amical, recepție, morbid, imediat”? Mă mir că „fatizat” sau „fatigat” încă n'a fost introdus de fonetiști, căci se află și în l. franceză, dar se pot arêta atâți-a termeni de prisos împrumutați de fonetiști ca „buliversa, reproșa, detaliu (amênunt). . . cu cari înlocuiesc eli termeni românești (neolatini) și nu străinisme ca în cazul lui „fatiga”. Sau, numai din l. latină (l. mamă) nu e permis (adecă „ingăduit”) împrumutul, pe când împrumutul de străinisme e permis anume pentru sugrumarea cuvintului românesc? Mai au însă timp fonetiști să introducă și pe „fatiga”, căci alergarea nebună după termeni noi — străinisme (în lipsă de idei) și libertatea de a măimuțari toate limbile e nețermurită și fără capêt la fonetiști. Dar se póte și acee-a, că pe „fatiga” nu-l vor introduce fonetiști, căci e latin și ar înlocui niște slavisme, și cum am văđut, de străinisme nu se despart odată cu capul — adecă mai bine-și fac „seama”, căci moravurile — pardon „năravurile” fonetiștilor nu se lasă desmințite.

Noi n'am propus eliminarea slavismelor: „prieten, iubi (altcum ultimul e rădăcină indogermană, lat.: „libet, lubet, lubesco“, slav.: „liub“, germ.: „lieben“, sanscrită: „lubh“), dar firește, vom reține și pe „amic“, dacă și fonetiști l-au admis. Și de ce ar fi un păcat „amat“, dacă fonetiști au admis pe „amant“? Păcat și chiar crimă e înlocuirea cuvîntului românesc ca „cugeta“ cu străinismele „gândi, înkipui, sokoti...“ Nu știu cum a putut scăpa de veghința fonetiștilor latinismul „amor“, destul, că a fost încetățenit fără incuviințarea fonetiștilor, și chiar în vechiul regat (Moldova), intrând și în poezia poporală, cum apare din versurile: „Un amor când vrei să faci, Trei bóle trebe să zaci“ sau „Amorașul meu cel bun Cum merge pe drum nebun...“ Tot așe (pardon „la fel“) nu se știe când a intrat pe la noi (Năsăud) în limba poporului termenul „contră“ (în vecina Moldovă: „condră“), destul că s'a făcut și un verb din el: „s'au contrat un pic“, adecă mai mult decăt „și-au făcut imputări“, dar încă nu „s'au certat“, iar în loc de „se împotrivesc“ se dice „stă de contră“.

Dacă s'a ironizat limba școlei latiniste, deși nu-și avea aici locul, și nici nu e de loc îndreptățit, cum am vădut, ne vom permite și noi să transcriem acel început de scrisore din timpul școlei latiniste în jargonul fonetist, în termeni luați din Dictionarul *limbei române* al Academiei (din epoca școlei fonetiste), precum urmază: „Chedveșul meu tovarăș, *) Am făgăduit răvașul tău, dar fiind cam rebegit și beteag, nu țram putut felelui mintenaș...“ Asta merită să fiă numită (adecă „denumită“) limbă românescă și neolatină? Și „chedveși tovarăși“ mai cred, că pot ave dreptul cu „vileagurile lor alduite, bețeșugurile tămăduite, ceosvirte, maidan, iarmaroc și fel de fel de feluri de boleșnițe“ străine să iee peste pictor și să ironizeze pe „amate amice“?! Curat ca în asemînarea din biblie: veđi paiul din ochiul altui-a și nu nu veđi parul din ochiul propriu. Dar culpășia fonetiștilor e mai greă, dacă avem în vedere, că împrumuturile din limba mamă nu ne pot fi stricăcióse, ci din contră, pe când împrumuturile din limbile străine ne amenință cu desnaționalizarea, urmărită și conșcient de dușmani. S'ar putè ca nișce iredentiști să scótă gazete pentru popor în ținuturile vestice, în acest jargon uaguresc, pentru a-l pregăti pentru maghiarizare, și n'ai putè lua măsuri în contra lor pe cale legală, căci dór e limba românescă a școlei fonetiste.

Cum putem impune minoritarilor cu limba noastră *neolatină* plină de străinisme, când ni-se póte spune: „ce limbă neolatină e asta, când și pe „gândi“ ați fost constrînși să-l împrumutați

*) Pentru a fi în nota timpului.

dela noi, căci pe cât se pare n'ați știut cugeta — pardon „gândi“?

Din aceste-a se poate convinge ori-cine, că am avut dreptate să atrag luarea aminte a scrietorilor, că nu e corect și nu e iertat să se introducă în limba literară toate străinismele aflate în Dicționarul limbei române, sau în provincialisme, că rostul luări lor aclo nu poate fi altul decât că dându-ni-se etimologiile (originea) să ne șcim ferî de ele, și că se impune o selecționare și stabilirea unor principii până unde se poate merge, și cari străinisme se pot introduce, sau pot rămâne în l. literară, ca să nu degenereze, cum am văduț, în un jargon țigănesc.

Nu e iertat să se abuzeze de înfăptuirea idealului național, ajuns cu atâte-a jertfe, ca să se facă limbă literară și să se generalizeze toate străinismele și „mahalagismele“ și să se corumpă limba, în loc de a o cura și a generaliza și răsșchira *cuvîntul românesc — neolatin, căci prin el vieză și se afirmă limba română ca limbă neolatină.*

Academia română e nu numai competentă, dar e și datore să ne arete, că tot ce e luat în Dicționarul limbei române se poate admite în limba literară, sau nu, și ce nu? Anarhiei de ađi trebuie să i-se pună odată capăt.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

A D R E S A :

D-Sale Dlui
P. T. D.

Liceul de Stat
Redacția